

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У СТАНОВЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА

Самойлова Ірина Володимирівна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної педагогіки і психології
та інклюзивної освіти*

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

Кулешова Вікторія Володимирівна

*доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету права та підприємництва
ТОВ «Харківський університет»
м. Харків, Україна*

Сокол Тетяна Володимирівна

*здобувачка освіти групи 511-СОЛ групи
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

У сучасних умовах спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості дітей з порушеннями мовлення різного ступеня складності, що зумовлює підвищені вимоги до якості підготовки фахівців логопедичного профілю. У відповідь на трансформації освітньої системи та впровадження інклюзивних підходів змінюється й система підготовки майбутніх логопедів, актуалізуючи потребу в удосконаленні практичної складової їхньої професійної освіти.

Проблемами підготовки майбутніх логопедів займалися такі науковці, як О. Ільченко, Л. Кашуба та О. Лабенко, Т. М. Цегельник та В. А. Поліщук, М. Васильєва, С. Коновалова, Н. Бабич, О. М. Таранченко та інші дослідники. У своїх працях науковці розглядають різноманітні аспекти професійної освіти фахівців логопедичного профілю, досліджують теоретико-методологічні основи підготовки спеціалістів, аналізують особливості формування їхніх професійних компетентностей у контексті сучасних освітніх тенденцій.

Професійна підготовка логопедів включає в себе цілісний процес засвоєння теоретичних знань та практичного досвіду, спрямований на формування не лише фахових умінь, а й системного професійного мислення. Важливою ланкою цього процесу виступає педагогічна практика, яка забезпечує трансформацію академічних знань у реальні професійні дії та компетентності. Практика має чітко структурований характер і реалізує низку функцій – навчально-пізнавальну, розвивальну, виховну та діагностичну – що сприяє становленню професійної ідентичності майбутнього фахівця [1].

Багатоетапність практичної підготовки дає змогу поступово занурювати здобувачів освіти у різні аспекти логопедичної діяльності. Початковий етап орієнтований на ознайомлення з організаційними та нормативно-правовими засадами роботи логопеда у закладах дошкільної освіти, спостереження за діяльністю досвідчених фахівців, аналіз структури й змісту корекційно-розвиткових занять. На цьому рівні формується розуміння специфіки логопедичного середовища, логіки побудови занять, методів і прийомів корекційної роботи.

Наступні етапи передбачають активне залучення здобувачів освіти до корекційно-розвиткової діяльності з поступовим розширенням сфери їхньої самостійності й відповідальності. Це дозволяє майбутнім логопедам не лише відпрацьовувати окремі техніки, а й формувати комплексне бачення освітньо-корекційного процесу.

Розвиток професійних компетентностей відбувається у кількох напрямках. Так, діагностична компетентність формується через системне опанування методів оцінювання мовленнєвого розвитку, здатності до спостереження та аналізу індивідуальних особливостей дітей. Здобувачі освіти оволодівають сучасними методиками тестування, анкетування та інтерв'ювання, що забезпечує більш точне виявлення мовленнєвих порушень і визначення індивідуальних освітньо-корекційних потреб. На основі отриманих даних вибудовується персоналізований логопедичний індивідуальний маршрут дитини та уточнюється план корекційної роботи. У такий спосіб педагогічна практика не лише дає можливість закріпити набуті знання, а й виступає механізмом професійної соціалізації, розвиваючи у здобувачів освіти уміння комунікувати з дітьми, їхніми батьками та колегами, інтегруватися в мультидисциплінарну команду та приймати обґрунтовані рішення у складних практичних ситуаціях [3].

Корекційно-педагогічна компетентність розвивається через практичне впровадження різноманітних методик та технологій. Майбутні фахівці навчаються адаптувати теоретичні підходи до конкретних випадків, враховуючи специфіку мовленнєвих порушень та загальний

рівень розвитку дитини. Особливо цінним є досвід роботи з дітьми різних вікових категорій та з різними типами порушень, що дозволяє сформувати гнучкість та варіативність у професійному мисленні.

Комунікативна компетентність сьогодні має особливу вагу, адже вчителю-логопеду важливо налагоджувати ефективну взаємодію не тільки з дітьми, а й з їхніми батьками, колегами та іншими учасниками мультидисциплінарної команди. Практична діяльність допомагає формувати навички встановлення довірчих відносин, проведення консультацій з родинами та узгодження роботи різних фахівців [2].

Через співпрацю з психологами, вчителями, асистентами та дефектологами студенти вчаться бачити дитину в цілісному контексті, враховуючи не лише мовленнєві, а й емоційні, соціальні та загально-освітні потреби.

Психологічна готовність майбутнього вчителя-логопеда формується через три елементи досвіду реальної взаємодії:

1. Емоційна стійкість – розвиток терпіння при роботі з дітьми з важкими порушеннями мовлення (алалія, афазія), уміння зберігати оптимізм при повільній динаміці корекційного процесу.

2. Творча адаптивність – здатність швидко змінювати методичні прийоми залежно від реакції дитини, створювати нестандартні ігрові ситуації для мотивації до занять.

3. Професійна рефлексія – навички аналізу власної діяльності, виявлення причин неуспіху в корекційній роботі, формулювання цілей для подальшого вдосконалення [3]. Практика стає потужним мотиваційним чинником, допомагаючи майбутнім фахівцям усвідомити соціальну значущість обраної професії та сформувати стійкий інтерес до подальшого професійного розвитку.

Практичний досвід включає роботу з різними віковими групами та специфікою порушень. Здобувачі освіти проводять заняття з дітьми старшого дошкільного віку тривалістю 20–25 хвилин з використанням наочності, пісочної терапії, леґо-конструювання для розвитку дрібної моторики. З молодшими школярами (7–10 років) практиканти також освоюють техніки профілактики дисграфії та дислексії: розвиток фонематичного аналізу через роботу зі схемами слів, формування зорово-просторових уявлень за допомогою методики Б. Нікітіна, корекція оптичної дисграфії через диференціацію змішуваних літер.

Сучасна практика підготовки логопедів стикається з конкретними викликами. Обмеженість баз практики часто призводить до того, що не всі студенти мають можливість отримати повноцінний досвід роботи в різних типах закладів. Нерівномірна якість супроводу з боку практиків-наставників також впливає на ефективність практичної підготовки. Іноді спостерігається розбіжність між теоретичними

підходами, які вивчаються у закладах вищої освіти, та реальними умовами практичної роботи [4].

Для подолання цих труднощів необхідно:

- посилити співпрацю між освітніми закладами та базами практики;
- розширити мережу організацій, готових приймати здобувачів освіти;
- підвищити кваліфікацію наставників та їх мотивацію до якісного супроводу практикантів;
- забезпечити більшу гнучкість в організації практики, включаючи можливість проходження в різних типах закладів.

Таким чином під час проходження педагогічної практики отримані знання здобувачів розширюються, поглиблюються; розвиваються й удосконалюються професійні вміння та навички; сприяє формуванню професійної ідентичності та мотивації до подальшого саморозвитку.

Література

1. Ільченко О. В. Педагогічна практика як джерело професійного розвитку майбутнього дефектолога-логопеда. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 9 (43). С. 174–183.
2. Кашуба Л., Лабенко О. Щодо професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. 2021. № 193. С. 224–230.
3. Васильєва М. П. Деонтологічний компонент підготовки сучасного педагога в умовах вищого начального закладу. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. Дніпропетровськ, 2011. № 2. С. 168–177.
4. Цегельник Т. М., Поліщук В. А. Професійна підготовка майбутніх логопедів у ЗВО України: актуальність оновлення та організації науково-дослідної та практичної діяльності студентів. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 68, Т. 2. С. 178–181.